

TANA VANNOMRÅDE (2013-2015)

SLUTTRAPPORT FRA ET INTERKOMMUNALT PROSJEKT.

Kommunene Tana, Karasjok, Gamvik og Berlevåg gjennomførte i perioden 2013-2015 et pilotprosjekt i forbindelse med etableringen av et felles vannområde (Tana vannområde). Prosjektet var støttet av Finnmark fylkeskommune og Fylkesmannen i Finnmark (skjønnsmidler). Denne rapporten oppsummerer arbeidet i pilotprosjektet.

TANA VANNOMRÅDE (2013-2015)

BAKGRUNNEN FOR PROSJEKTET

Prosjektarbeidet har vært forankret i vannforskriftens § 1 som har som formål å «sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene». Det generelle miljømålet etter vannforskriften er at alle vannforekomster skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand, og at grunnvann skal ha minst god kjemisk og kvantitativ tilstand innen år 2021.

På lokalt nivå er det etablert vannområder og vannområdeutvalg etter § 23 i forskriften. Tana vannområde omfatter Tanavassdraget med Tanafjorden ut til grensen mellom Russevik og Skarveneset, med tilhørende nedbørsfelt fram til 1 nautisk mil utenfor grunnlinja, på norsk side av riksgrensen.

Kommunene Tana, Karasjok, Berlevåg og Gamvik er på norsk side de kommunene som har det største arealet innen vannområdet, og som derfor har samarbeidet om prosjektet.

Vannområdet er del av en felles norsk- finsk vannregion (Tana, Pasvik og Neiden), som også omfatter arealer i Finland. Det interkommunale prosjektet omfatter imidlertid kun nedbørsfeltet på norsk side.

I løpet av prosjektperioden (2013-2015) er planarbeidet i tilknytning til de regionale vannforvaltningsplanene for perioden 2016-2021 utført. Tiltak fra første planrunde (2010-2015) er også fulgt opp.

Hovedmål

«Samordne vannforvaltningen lokalt i Tanavassdraget og Tanafjorden, herunder samordne kommunenes og regionale myndigheters innsats for å bedre miljøtilstanden i vannforekomstene».

Fig 1 (til venstre): Kart over Tana vannområde på norsk side av riksgrensen. Vannområdet er en del av en felles norsk-finsk vannregion.

Tana vannområde deltok i den første planrunden for vannforvaltningsplanene, men denne gikk over et kortere tidsrom og tiltak i fjordområdene var utelatt. Dette medførte at det ikke var den samme grad av medvirkning og lokal deltakelse i den første planrunden. I annen planrunde har det derfor vært en bredere prosess og dette pilotprosjektet for å ivareta oppgavene på en god måte.

Tana kommune har hatt prosjektansvaret for pilotprosjektet og leder det daglige arbeidet på vegne av alle kommunene. Prosjektleder har vært miljørådgiver Anne Fløgstad Smeland i Tana kommune. Prosjektlederen har arbeidet i 50 % stilling med prosjektarbeidet i 2013 og 2014, og i 20 % stilling i 2015. Arbeidet har vært utført i henhold til prosjektplanen av 18.06.2013.

Prosjektets styringsgruppe har bestått av 1 politisk representant fra hver av kommunene. Gruppen har fattet beslutninger som gjelder prosjektets framdrift og økonomi.

Vannområdeutvalget (VOU) har møttes 1-2 ganger i året. Utvalget er et organ som skal samordne og sikre konsensus omkring det faglige arbeidet i prosjektet. VOU har bestått av en politisk og administrativ representant (samt vararepresentanter) fra hver av kommunene. Øvrige medlemmer/deltakere har vært Finnmark fylkeskommune (vannregionmyndigheten), sektormyndigheter, Tanavassdragets fiskeforvaltning og frivillige organisasjoner (etter interesse). Følgende sektormyndigheter har vært representert i ett eller flere møter: Fylkesmannen i Finnmark ved Miljøvernavdelingen, Statens vegvesen, NVE region nord, Mattilsynet, Kystverket og Fiskeridirektoratet.

PROSJEKTETS TIDSPLAN OG FRAMDRIFT

Arbeidet i prosjektet har fulgt den nasjonale tidsplanen basert på fristene i vannforskriftens § 8. De ulike delmålene og resultatløpene i prosjektet har vært gjennomført i henhold til denne planen, og er nærmere beskrevet og evaluert nedenfor.

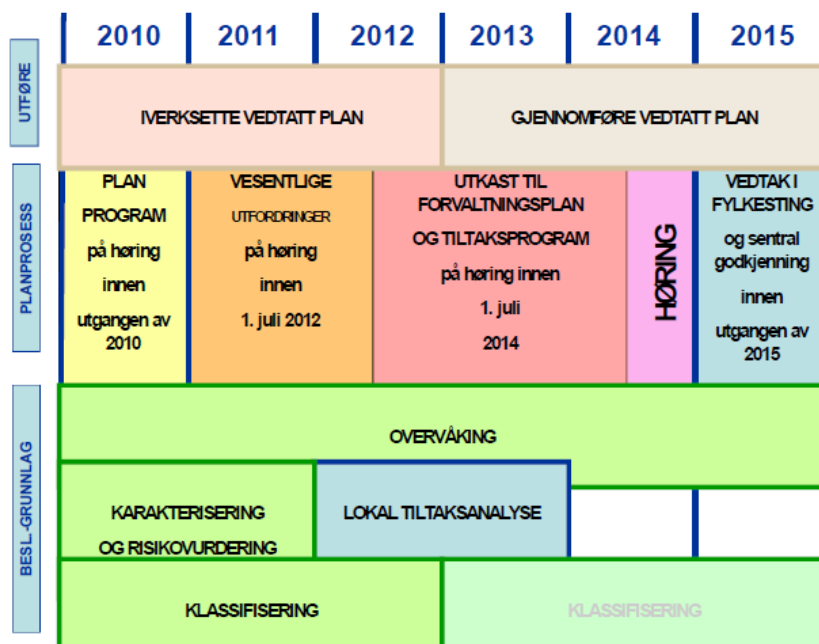

Fig. 2. Milepæler i planprosessen (2010-2015). Før prosjektstart i 2013 ble det gjennomført et forprosjekt.

1. Karakterisering og risikovurdering av vannforekomstene

Karakteriseringen omfatter innsamling og registrering av relevante og kjente data om naturforhold og menneskelig påvirkning på vannressursene. Arbeidet er utført i databasen www.vann-nett.no/saksbehandler for den enkelte vannforekomst, blant annet basert på arbeidsmøter med kommunene. I arbeidsmøtet ble det benyttet en enkel mal («påvirkningstre») hvor man steg for steg gikk gjennom samtlige mulige påvirkninger på vannressursene i kommunen.

Hoveddelen av karakteriseringsarbeidet ble utført som del av forprosjektet, men ble slutført og rapportert innen fristen den 1. mai 2013. Utover dette har det vært arbeidet gjennom hele prosjektperioden med retting av feil i databasen og oppdatering av informasjonen. Dette har resultert i at vann-nett etterhvert gir et godt bilde av miljøtilstanden i og rundt vannforekomstene, og kan brukes av myndigheter og andre i planarbeid og beslutningsprosesser. På sikt vil man også få en god historikk over utførte tiltak i de ulike vannforekomstene, samt et arkiv med informasjon om den enkelte vannforekomst.

I 2015 ble det gjennomført en enkel opplæring for saksbehandlere i Tana kommune i bruk av vann-nett. Opplæringen ble dessverre ikke gjennomført i de andre kommunene.

Det ble utover dette gjennomført feltarbeid alle de tre somrene (2013-2015) med kartlegging av mulige vandringshinder for fisk etter veibygging. Det ble laget et enkelt registreringsskjema til bruk i

dette arbeidet. Statens vegvesen har vært en viktig bidragsyter, og vi takker for godt samarbeid gjennom hele prosjektperioden.

I 2014 ble det også gjennomført fiskeundersøkelser i 3 mindre bekker i vannområdet (Oalgejohka, Čámmájohka og Skiippagurrabekken). Arbeidet ble utført av Berlevåg JFF på oppdrag av vannområdet.

Prosjektets styringsgruppe. Fra venstre: Oddbjørg Vatndal (Gamvik), Helge Samuelsen (Tana), Jan Gunnar Johansen (Karasjok) og Jarmo Finnestrand (Berlevåg).

Til venstre: Bekk ved Styr dalen, Berlevåg. Til høyre: Befaring med NVE i Julelvvassdraget, Tana.

Statens vegvesen befarer krysningspunkter vei/bekk (2013).

2. Lokal tiltaksanalyse

Arbeidet med en lokal tiltaksanalyse har utgjort hoveddelen av det lokale planarbeidet i vannområdet.

Tiltaksanalysen bygger på sektormyndighetenes tiltaksutredninger. Det ble foretatt en bestilling fra regional myndighet (Finnmark fylkeskommune) til sektorene i januar 2013 med utgangspunkt i vannforekomster i risiko- status. Sektorene leverte inn sine utredninger i løpet av september 2013. Utkast til en samordnet tiltaksanalyse med bakgrunn i disse utredningen ble deretter utarbeidet.

Tiltaksanalysen ble behandlet i vannområdeutvalget den 12.11.2013 og deretter oversendt regional planmyndighet (Finnmark fylkeskommune). Tiltaksanalysen fra vårt vannområde og de øvrige vannområdene i Finnmark ble benyttet som et grunnlag for det regionale planarbeidet. Den regionale vannforvaltningsplanen ble sendt på høring over to perioder i 2014 og 2015. Endelig utkast ble vedtatt av fylkestinget i desember 2015. Plandokumentet skal deretter endelig godkjennes av Klima- og miljødepartementet i løpet av våren 2016.

3. Overvåkning og klassifisering av vannforekomstene

Ved prosjektstart i 2013 ble overvåkning av nedlagte kommunale avfallsfyllinger prioritert. Det ble utarbeidet en plan med rammer for og avgrensning av overvåkningsarbeidet. For hoveddelen av deponiene (i Tana, Karasjok og oppdrag for Lebesby) ble prøvetaking foretatt i 2013, med oppfølgende prøvetaking i 2014 for å avdekke eventuelle feilkilder. I tillegg ble det foretatt befarings ved nedlagte deponier i Gamvik med avrenning til sjø. I 2015 ble det gjennomført prøvetaking av overflatevann ved Styrdalen i Berlevåg. For 2016 er det ønske om å foreta prøvetaking fra eksisterende grunnvannsbrønner. Ved Mannevårre i Karasjok ble prøvetaking ikke foretatt i 2015, men nye grunnvannsbrønner ble etablert. Det planlegges en oppfølging i 2016.

Prøvetakingen på de ulike lokalitetene ble utført av prosjektleder med hjelp av kommunalt personell. Det ble innhentet anbud på laboratorieanalysene, og disse ble alle 3 år utført ved ALS global. Bearbeiding av prøveresultatene ved innlegging i Miljødirektoratets database «vannmiljø» ble foretatt av prosjektleder med hjelp fra Fylkesmannen i Finnmark. Dataene ble deretter importert inn i vann-nett og lagt til grunn for den videre klassifiseringen etter vannforskriften. Det er utarbeidet egne rapporter fra overvåkningsarbeidet. Det ble ikke påvist forurensning av overflatevann som følge av avrenning fra nedlagte avfallsfyllinger.

Ved anbudene til laboratoriet ble det både i 2013 og 2014 prøveglass til overs. Det ble dermed foretatt prøvetaking i andre bekker med ulike problemstillinger. Utav disse ble det påvist forhøyede fosforverdier i Skiippagurrabekken i Tana kommune. Det er satt i verk et videre arbeid for å kartlegge og planlegge aktuelle tiltak i denne vannforekomsten.

I løpet av prosjektperioden har vi beklageligvis ikke startet opp og kommet i mål med overvåkning i forhold til mulige miljøpåvirkninger etter eksplosiver fra 2. verdenskrig. Det har vært utfordrende å få tak i informasjon og få en god oversikt over problemstillingen.

4.

Over: Prøveglass. Til høyre: Nedlagt avfallsfylling ved Oalgejohka, Karasjok.

Oppfølging av planlagte tiltak fra 1. planrunde (2011-2015)

De fleste tiltakene fra 1. planrunde er i løpet av perioden enten gjennomført eller vurdert som uaktuelle (f.eks- ved at vannforekomsten ikke er i risiko-status likevel). Det vises til rapportering på tiltaksgjennomføringen, bla. i vann-nett. Det er ikke tatt hensyn til tiltak som var uklart beskrevet i

plandokumentet (f.eks avrenning fra landbruk og fra bebygde områder) og/eller som gjelder overvåkning.

Det gjenstår ved utgangen av 2015 følgende tiltak:

- Vandringshinder for fisk i Lismmajohka
- Ferdigstille miljøforbedrende tiltak i Julaleva
- Ferdigstille overvåkning av nedlagte avfallsfyllinger ved Mánnevárre (Karasjok kommune) og i Styrdalen (Berlevåg kommune).

Disse er videreført i det regionale tiltaksprogrammet for perioden 2016-2021.

5. Medvirkning og deltakelse i prosjektarbeidet

Vannområdeutvalget har vært den viktigste arenaen for de frivillige organisasjonens deltakelse i prosjektarbeidet. Det ble i løpet av prosjektperioden gjennomført 4 møter i vannområdeutvalget.

I 2013 var møtene i vannområdeutvalget avgrenset til gjennomgang av karakteriseringsarbeidet (kunnskapsgrunnlaget) og utkastet til tiltaksanalyse. Det ble gjennomført 2 møter i 2013.

Møtet i vannområdeutvalget for 2014 ble gjennomført som et høringsmøte den 11.09.2014. Det ble bla. jobbet gruppevis med tema som a) forurensning til vann, b) biologiske påvirkninger på fisk og c) fysiske inngrep. Det ble deretter foretatt en prioritering av de ulike innspillene, som grunnlag for videre arbeid.

I 2015 ble det valgt en tematisk tilnærming til møtet, hvor det ble innledet fra sektorene med utgangspunkt i etterspurt informasjon (a) fremmede arter i Tanaelva og b) utdyping av farled i Tanamunningen).

Det har vært stort oppmøte (omkring 20 personer) på alle møtene. Flere av de frivillige organisasjonene har gjennom vannområdeutvalget vært med på å sette saker på dagsorden, bla. Tana JFF og krav om ny risikovurdering mht. spredning av *Gyrodactylus salaris*. Prosjektledelsen opplever at organisasjonene har satt stor pris på denne arenaen for å etterspørre informasjon og komme i kontakt med sektormyndighetene. Det er derfor viktig at VOU-møtene videreføres også etter pilotprosjektet.

Samtlige møter har vært avholdt ved Tanabru og på dagtid, pga. store reiseavstander. Dette har medført at det i første rekke har vært Tanabaserte organisasjoner som har deltatt. Det har også vært slik at vassdragsaker har dominert i utvalget framfor saker som gjelder kystvann. Alternative måter å organisere møtene på bør vurderes. Møtet i 2015 ble gjennomført på ettermiddagstid, noe som medførte at flere hadde mulighet til å delta.

Fra høringsmøtet: prioritering etter gruppearbeidet.

Kerry Maria Agustsson fra Finnmark fylkeskommune innleder på høringsmøtet den 11.09.2014.

OPPSUMMERING AV PROSJEKTRESULTATENE

Følgende erfaringer fra prosjektarbeidet kan framheves:

- Det interkommunale samarbeidet har vært positivt for kommunene innen vannområdet, både fordi det skaper møteplasser for politikere og fagfolk, men også fordi det fremmer utveksling av kunnskap og informasjon. Kommunenes ansatte har få arenaer for samhandling og samarbeid om miljøforvaltning generelt og vannforvaltning særskilt, og denne blir derfor satt ekstra pris på.
- Arbeidet med overvåkningstiltak har vært lærerikt og utbytterikt for prosjektleder og de andre ansatte i kommunene. Kompetansen om overvåkning og kjennskapen til lokale vannressurser har blitt styrket gjennom overvåkningstiltakene.
- Erfaringene med et bredt sammensatt vannområdeutvalg (VOU) har vært positive. VOU har fungert best i forhold til de frivillige organisasjonene, som har satt pris på muligheten til å få

informasjon og påvirke beslutningsprosesser. Ulempen er de store avstandene internt i vannområdet som har medført at VOU-møtet har blitt lagt til Tana hver gang. Dette har medført at det stort sett kun er Tanabaserte organisasjoner som har deltatt.

- Det har også vært gode erfaringer med politisk deltakelse gjennom styringsgruppen.
- Kystkommunene (Berlevåg og Gamvik) har færrest registrerte miljøpåvirkninger, færre tiltak og dermed hatt et redusert utbytte av prosjektet. Begge kommunene har forekomster av forurenset sjøbunn i tilknytning til fiskerihavner som er svært kostnadskrevende å rydde opp i, men man har dessverre ikke klart å samordne og få et nødvendig fokus på opprydningstiltak som del av dette prosjektet. I vannområdeutvalget har vassdragssaker dominert framfor saker som gjelder kystvann.
- Databasen vann-nett (www.vann-nett.no/saksbehandler) er blitt et godt verktøy for informasjon om miljøtilstanden i elver, bekker, innsjøer og kystvann. Det er gjennom registreringer i databasen lagt et godt grunnlag som det kan bygges videre på i tiden som kommer.
- Nettsidene til vannområdet på www.vannportalen.no er benyttet underveis i prosjektarbeidet, men sannsynligvis i liten grad av lokale deltakerne. Inntrykket er at arbeidet i vannområdeutvalget og deltakelsen der har større betydning enn det som blir publisert på nett. Mulighetene for å spre informasjon gjennom sosiale medier har ikke blitt benyttet i stor nok grad.
- Vi har hatt stort utbytte av samarbeidet med Finnmark fylkeskommune og de øvrige prosjektlederne i vannområdene i Finnmark. Vi har bla. fått hjelp i forhold til planlegging og gjennomføring av overvåkningstiltak, og i vurdering av forurensningssaker.
- Styringsgruppen har i løpet av prosjektperioden savnet et nærmere samarbeid med finske myndigheter, og da særlig de finske kommunene innen nedbørsfeltet til Tanavassdraget. Samarbeidet med Finland bør styrkes i det videre arbeidet i vannområdet.

SLÅR ALARM. Jonny Vlosniza (til venstre) og Birger Dervo slår smittealarm etter at parasitten *Gyrodactylus salaris* har blitt påvist i nærheten av Tanavassdragets kilde på finsk side. De mener det bare er et tidsspørsmål før parasitten finner veien til Tana og det vil bringe med seg dødelige konsekvenser for laksebestanden. Foto: Alf Heige Jensen

Frykter dødelig parasitt i landets største lakseelv

Smitten av parasitten *Gyrodactylus salaris* er påvist nær Tanaelvas kilder. Fiskerforeningene frykter

*Utdrag fra nettavis: Tana JFF etterlyser forebyggende tiltak mot *Gyrodactylus salaris*.*

OPPFØLGING AV PROSJEKTARBEIDET

Tana vannområde videreføres uavhengig av pilotprosjektet. Kommunene har også etter prosjektets avslutning det samme ansvaret for samordning av arbeidet i vannområdene som tidligere, og ansvar for tiltaksområder innen bla. avløp og landbruk som sektormyndighet.

Det foreligger i løpet av våren 2016 en godkjent regional vannforvaltningsplan for perioden 2016-2021 som også inneholder tiltak i vårt vannområde. Disse vil bli fulgt opp og rapportert på fortsatt gjennom årlige møter i vannområdeutvalget. Dette utvalget opprettholdes derfor også framover.

Utover dette er det aktuelt å søke prosjektmidler til avgrensede oppfølgingstiltak, f.eks.

- Ferdigstille overvåkning av nedlagte kommunale avfallsfyllinger
- Overvåkning av innsjøer og bekker som kan være påvirket av eksplosiver fra 2. verdenskrig
- Oppfølging av tiltak og befaringer knyttet til vandringshindre for fisk langs kommunale og private veier.

Prosjektledelsen vil med dette takke alle som har bidratt i prosjektet «Tana vannområde (2013-2015)».

Tana, 04.01.2015

Anne Fløgstad Smeland

Prosjektleder.

VEDLEGG TIL SLUTTRAPPORTEN:

- 1: Tiltaksanalyse for Tana vannområde. Innspill til forvaltningsplan for vannregion Finnmark (2016-2021)
- 2: Framdriftsrapportering, 2. halvår 2013
- 3: Framdriftsrapportering 1. halvår 2014
- 4: Framdriftsrapportering 2. halvår 2014
- 5: Framdriftsrapportering 1.halvår 2015
- 6: Framdriftsrapportering 2. halvår 2015.